

KIRKESIDEN

DANSK KIRKE I SYDSLESVIG – VI GØR FOLKEKIRKEN LIDT STØRRE

www.dks-folkekirken.dk

Jacob Ørsted, Henriette Gosvig Knudsen & Ruben Fønsbo

Er kirkens salmetradition forældet?

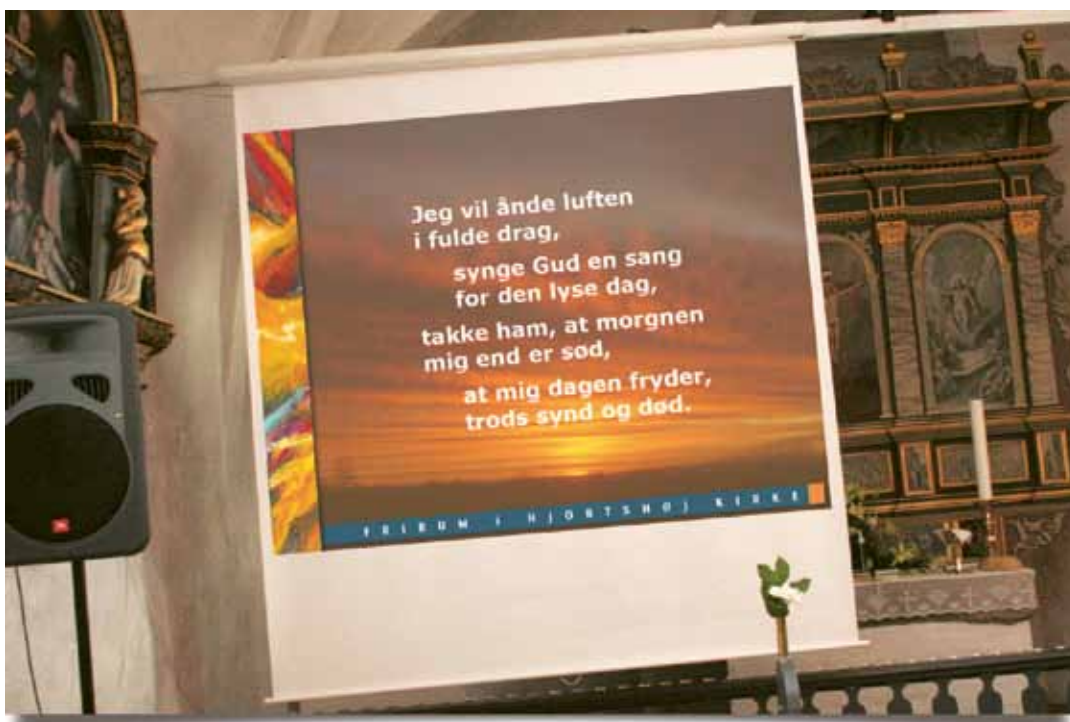
Et mangfoldigt kor

FOR NOGLE ÅR siden havde vi i Hjortshøj sogn en række gudstjenester for unge under overskriften FRIRUM. Idéen var kommet fra yngre medlemmer af menigheden, der ofte kom i århusianske frikirker, hvor formen 'talte mere til dem'. De nye gudstjenesters form skulle være lettere at gå til end højmessens; orglet blev erstattet af klaver og gudstjenesterne blev til efter overordnede temaer, og var således ikke dikteret af de faste tekstrækker. Vi havde altid en god, gammel kernesalme med i begyndelsen af gudstjenesten men derudover var det nyere salmer og sange, der blev sunget i FRIRUM.

Da vi havde den første gudstjeneste, mødte TV2 Østjylland op og stak en mikrofon i hovedet på undertegnede og spurgte: "Hvad er der nu galt med de gamle salmer"? Spørgsmålet var meget forståeligt, for en almindelig højmesse indeholder 5-6 meget gamle salmer, og kun sjældent nogle fra nyere tid. Jeg svarede, at der ingenting er galt med de gamle salmer, men at de nærmest har monopol på vores gudstjenester, og at det således virker meget rimeligt at imødekomme de unge med salmer fra deres egen samtid, blot en gang imellem.

Sådan kan man vælge at opdele salmevalget, så man synger gamle salmer til højmessens, mens man kan vælge nye salmer til andre lejligheder, til f.eks. børne- og ungdomsgudstjenester. Men endnu mere berigende er det at synges både gammelt og nyt ved den samme gudstjeneste, så det ikke bliver et enten-eller men et både-og. For det nye og det gamle beriger gensidigt hinanden, ikke kun ved højmessens men også ved børnegudstjenesten. Det bliver let for ensidigt, hvis vi kun synger det gamle eller kun synger det nye.

I Folkekirken har vi en fantastisk salmetradition og en lige så flot, gammel salmeskat. Den skal vi sætte pris på, og den skal vi bruge af, men vi bør ikke begrænse os til kun at bruge af de gamle skatte. Vi er en luthersk kirke, og det betyder, at der til stadighed skal

FRIRUM var bl.a. forkyndelse i øjenhøjde og nye og gamle salmer i skøn harmoni

skrives nye salmer. Luther skrev ved nytårstid 1523/24 til sin gode ven, præsten Georg Spalatin og bad ham om hjælp til at skrive salmer på tysk til menighederne. Luther skriver: 'med henblik på folkets forståelse, skal der synges ord, der er så enkle og almindelige som muligt.'

Denne forpligtelse, som ikke bare er luthersk men efter min bedste overbevisning også Grundtvigsk, betyder, at vi ikke bare skal synges gammelt, men også skal synges nyt.

En gudstjeneste bliver i øvrigt også langt mere spændende (i ordets egentlige betydning), hvis de gamle salmedigtere kan tale med og imod de nye. Jeg synes det er en stadig udfordring i arbejdet med højmessens at sammensætte et salmevalg, der giver os del i det poetisk og teologisk bedste fra både fortid og nutid. Ud fra et salmemæssigt synspunkt kan en gudstjeneste, hvor vi synger salmer af

både Luther, Kingo, Brorson, Grundtvig, Jakob Knudsen, Lisbeth Smedegaard Andersen og Simon Grotrian løfte gudstjenesten til nye, poetiske højder.

Man kunne indvende, at man i en sådan gudstjeneste vil blive mødt med vidt forskelligartede former for poesi og teologiske forståelser, men det er jo netop derved, at nye harmonier eller disharmoniske akkorder opstår: Som i et smukt korværk, hvor ingen stemmer er ens, men hvor de tilsammen skaber noget nyt, der er mere end de enkelte stemmer tilsammen.

Lad os prise og bruge dette mangfoldige og forskelligartede kor af salmestemmer, og lad os fortsat arbejde med at finde nye ord og stemmer. Det er ikke nogen nem opgave. Til gengæld er den vigtig.

Morten Skovsted, sognepræst i Hjortshøj

Så syng da ..!

DEN DANSKE SALMEBOG er ikke First Mover når det gælder fornyelse. Faktisk er nogle af de ældste salmer i bogen fra før reformationen. Det gør ikke nødvendigvis salmerne uegnede til afsyngelse, men nogle gange er det svært at finde paralleller mellem salmens fortælling og ens eget liv.

En af dem der prøver at ændre det, er sognepræst Morten Skovsted, som i 2011 stiftede Syng Nyt, et netværk der bl.a. arbejder for udbredelsen af nye salmer. Netværket består af organister, præster, kirkesangere, salmedigtere, komponister, musikfolk og salmebrugere fra hele landet, og Syng Nyt har for nylig udgivet et hæfte med 20 nyere salmer som dækker kirkeåret, årstiderne, de kirkelige handlinger og gudstjenesten.

Hæftet præsenterer salmerne tilgængeligt og enkelt med noder og tekst, og alle salmerne kan høres på Syng Nyts hjemmeside www.syngnyt.dk. Fælles for salmerne er at der er meget smuk overensstemmelse mellem tekst og melodi, og melodierne er sangbare i en grad som ikke er noget selvfølgeligt når det gælder nye og nyere salmer.

Af hæftets indhold skal især fremhæves Simon Grotrians 'Velsign mit barn, du kære Gud'. Teksten er mere ligefrem end mange af Grotrians øvrige salmer, melodien er smuk, og man kan fryde sig over de mange sproglige billeder i versene.

Også Iben Krogsdals 'Når den jeg elsker er borte', skal nævnes. Det er en salme om død og tab, men også om tro og håb, og den sætter ord på noget af det allersværeste; sorgen og tvivlen efter tabet af en elsket.

Endelig skal nævnes 'Velsignelsen'. Ordene er dem der lyder i kirken hver søndag, her sat til musik af Hans Christian Jochimsen. Melodien er lært med det samme og alligevel skåret så den holder til at blive sunget hundreder af gange. Den kan få kirketaget til at lette og giver velsignelsen et håndgribeligt udtryk fordi den pludselig er noget man kan mærke, nynne, tage med sig. Det er stor kunst.

Og det gælder faktisk alle salmerne i Syng Nyt-hæftet. Salmerne er ikke bare et bekendtskab værd; de fortjener et liv som en fast del af gudstjenesten, for de er med til at skabe en tiltrængt fornyelse af den danske salmetradition.

Ruben Fønsbo

'Lad mig høre din stemme ...' (Højsangen 2,14)

Salmesang fra oldtiden til midt i april

Nodeark med salmetekst fra det 11. århundrede

"DA DE HAVDE sunget lovsangen, gik de ud til Oliebjerget", skriver evangelisten Markus om den sidste aften, Jesus var sammen med sine disciple, nemlig skærtorsdag, da de fejrede det jødiske påskemåltid. Det, de sang, var muligvis Salme 118 fra Salmernes Bog i Det gamle Testamente, som i hvert fald i mange hundrede år har hørt til den fastlagte ramme om påskemåltidet og stadig gør det.

Man ved, at salmerne i Salmernes Bog blev brugt ved gudstjenesterne i synagogerne allerede for Jesu tid, og da de første kristne begyndte at mødes til gudstjenester, blev modellen for dem det, de kendte, nemlig synagogegudstjenesterne, så også der blev salmerne brugt sammen med andre sange og hymner. Omkring 1100 ensrettes den katolske gudstjeneste, så den overalt skulle holdes som i Rom og

altid på latin. Menigheden var ved den i mange tilfælde henvist til at synges korte korsvar, men det betød ikke, at folk holdt op med at synges; der blev digtet mange kristelige sange og viser, som blev brugt uden for kirken i forskellige sammenhænge, fx "Nu bede vi den Helligånd" (Den danske Salmebog nr. 289).

Da reformationen kom, var en af Martin Luthers vigtigste ideer at synges de nye tanker ind i folk. De forskellige faste led eller afsnit i den katolske messe skulle synges af menigheden, og de skulle - i hvert fald i kirkerne på landet - synges på modersmålet. Luther selv gendigtede afsnit af messen på tysk og skrev derudover en række salmer, som stadig hører til de vigtigste i vores salmebog. Nogle af dem er gendigtninger af Bibelens salmer, som fx den berømteste af den alle "Vor Gud han er så fast en borg" (DDS nr. 336), der er Salme 46 fra Salmernes Bog. Luther samarbejdede med flere dygtige musikere, og de så fordelene ved at knytte an til sange og melodier, folk kendte i forvejen. Et eksempel er "Lovet være du Jesus Krist" (DDS nr. 108), det er Luthers gendigtning af en kendt julevis, der blev sunget i kirken med sin egen melodi.

Da reformationen kom til Danmark, blev Luthers og andre lutherske salmer oversat til

dansk. 1569 udkom den første officielle salmebog i Danmark, udgivet af Hans Thomissøn. Den hed ligeså den nuværende Den danske Salmebog. Siden Thomissons salmebog har de salmebøger, der bruges i kirkerne, skullet være autoriseret af regenten. Ensretningen gik så vidt, at der i de tre salmebøger mellem 1699 og 1798 var fastlagt, hvilke salmer, der skulle synges på en bestemt søndag. Naturligvis er der gennem årene skrevet og udgivet en mængde salmer ved siden af salmebøgerne.

Flere salmedigtere har brugt samme princip som reformatoren: de skrev salmer til melodier, der var kendt og elsket i forvejen, det gælder både Thomas Kingo og H.A. Brorson, baroktidens og pietismens to store digtere, mens den tredje af de store, N.F.S. Grundtvig, ikke havde megen forstand på musik. Hans enorme salmeproduktion gav til gengæld inspiration til en række komponister. I de første mange år af det 20. århundrede blev der ikke digtet mange salmer, K.L. Aastrup er det eneste navn, der er blevet stående, men i de sidste 20-30 år er der igen kommet grøde i salmedigtningen. Den danske Salmebog 2002 optog meget forsigtigt nogle få, men der er mange salmer derude, der venter på at blive sunget.

Ea Dal